

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Enighed og resultater	side 5
Sct. Nicolai kirke i Middelfart	side 6
Timesgaard	side 8
Lundegaard	side 10
Fra malkestol til borgmesterstol	side 13
Fattigdom og levealder	side 16

Tidsskrift for
Dansk Slægtsgaardsforening
April - Maj 1994

Nr. 309 - 52. årgang

Lundegaard o. 1960.

Denne herregård udgør med sine mange gulkalkede bindingsværkslænger et enestående miljø, som årsmødegæsterne kan glæde sig til.

SLÆGTSGÅRDEN

LÆR AF FORTIDEN - LEV I NUTIDEN - VIRK FOR FREMTIDEN

Stiftet 5. juli 1941

Kasserer og sekretær:

Inger M. Hansen, Bjerggårdsvænget 9, 2840 Holte,
tlf. 42 80 25 37. Træffes bedst tirsdag og efter 17.00. Postgiro nr. 80831 42

Ejendomsrådgiver:

Anders Frederiksen, Søndertoften 17, 9500 Hobro
tlf. 98 51 10 25
Telefax 98 51 16 16

Hovedbestyrelsen:

Formand: Gårdejer Carl Martin Christensen, »Knaaregaard«, Bølstrupvej 39,
Badstrup, 5485 Skamby, tlf. 64 85 11 74

Næstformand: Gårdejer Peder Møller Frifelt, »Lindgård«, Tyndkærvej 7,
6823 Ansager, tlf. 75 24 30 87
(Formand: Bladudvalget)

Gårdejer Vagn Mathiasen, »Solgaard«, Toeltvej 4, Langerød,
3480 Fredensborg, tlf. 42 19 38 37
(Formand: Nordsjællandskreds)

(Ovennævnte tre udgør hovedbestyrelsens forretningsudvalg.)

Gårdejer Poul Ancher Hansen, »Stensebygaard«, Stensebyvej 23,
3730 Nexø, tlf. 56 48 84 60
(Formand: Bornholms Amt)

Gårdejer, fhv. borgmester Verner Larsen, »Biltrisminde«, Åbovej 17, Herlufmille,
4160 Herlufmagle, tlf. 53 75 11 61

Gårdejer Arne Højland, Bakkedraget 3,
4270 Høng, tlf. 58 85 28 41
(Formand: Vestsjællands Amt)

Gårdejer Meta Larsen, Kornagervej 54,
4640 Fakse, tlf. 56 73 09 20
(Formand: Sjælland-Syd)

Proprietær Jens Peder Skov Jensen, »Hobygården«, Hobyvej 37,
4983 Dannemare, tlf. 53 94 41 63
(Formand: Lolland-Falster afd.)

Gårdejer Hans Peder Madsen, »Mariesminde«, Mariesmindevej 99,
5550 Langeskov, tlf. 65 97 23 21
(Formand: Fynskreds)

Gårdejer Elise Jensen, »Højtoftgård«, Gammelby 40,
6100 Haderslev, tlf. 74 56 63 16
(Formand: Haderslevkreds)

Gårdejer H. C. Clausen, »Holmbogaard«, Langbro 2 A, Ullerup,
6400 Sønderborg, tlf. 74 46 12 86
(Formand: Det sydlige Sønderjylland)

Gårdejer Ernst Plagborg, Plagborgvej 19,
7200 Grindsted, tlf. 75 32 04 12
(Formand: Ribe Amt)

Gårdejer Knud Raunkjær, Magnolievej 114,
6880 Tarm, tlf. 97 37 30 08

Gårdejer Mads Andersen, Skårupvej 4, Hanning,
6900 Skjern, tlf. 97 36 20 74
(Formand: Ringkøbing Amt)

Gårdejer Holger Buch Juul, Ribevej 13, Ødsted,
7100 Vejle, tlf. 75 86 50 21
(Formand: Vejle Amt)

Gårdejer Anders Knudsen Pedersen, »Kjærsgård«, Skattholmsvej 5,
Gjerbøl, 7732 Snedsted, tlf. 97 93 42 71

Gårdejer Jens Kr. Nielsen, Toftegård, Vrouevej 15, Vroue,
7800 Skive, tlf. 97 54 70 31.
(Formand: Midtjysk kreds)

Gårdejer Henry Slemming, »Ryttergaarden«, Hammelevvej 23, Hammelev,
8500 Grenå, tlf. 86 32 01 99
(Formand: Arkivudvalget og Århus Amt)

Gårdejer A.C. Winther Hansen, »Trillbakkegård«, Korsbjergvej 3 h, Grydsted,
9240 Nibe, tlf. 98 35 16 03.
(Formand: Udvalget for økonomiske og landbrugsmæssige sager og
Himmerlandskreds)

Gårdejer Esben Saksager, »Saksager«, Saksagervej 190,
9760 Vrå, tlf. 98 98 80 16
(Formand: Vendsysselkreds)

Gårdejer Ingrid Houbak, »Gedemaalsgaard«, Sakstrupvej 32, Bjergby,
9800 Hjørring, tlf. 98 97 10 36

Formanden skriver

Som omtalt andetsteds i bladet holdt Slægtsgårdsforeningens Himmerlandskreds i samarbejde med Landboudommen i Ålborg amt den 22. marts sit store møde i Skalborghallen, og her tog vi så hul på debatten om landbrugets organisatoriske opbygning. Som det fremgår, var mødet velbesøgt, og der blev i vid udstrækning diskuteret ud fra oplægget, selvom der også var mange andre emner på dagsordenen.

Mødet viste klart, at der er et behov for denne debat, og det må stå klart for alle, at der er dybe modsætninger i opfattelsen af, hvor landbruget vil bevæge sig hen.

Nogle ledere i landbruget har ment, at med dette møde gik Slægtsgårdsforeningen ind i persondebatten i landboforeningerne, men mødet viste klart, at det var der ikke tale om, og det giver mig troen på, at der er ting, som skal gøres for at opnå større enighed i landbruget.

Dansk Slægtsgårdsforening er naturligvis til rådighed som formidler.

Med dette nummer af Slægtsgården har vi nu det færdige program for årsmødet, og vi glæder os til at se et stort fremmøde af medlemmer på Fyn i maj måned.

Vi håber det program, der er lagt, vil falde i medlemmernes smag, og at vore medlemmer vil være med til at vise, at vi er en gammel, men levedygtig forening.

Vi oplever desværre et svagt faldende medlemstal, mest ved naturlig afgang, men vi har fortsat brug for nye medlemmer i vor forening.

Derfor opfordrer jeg til, at de aktive tager naboer og venner med til møderne, for dermed at skaffe nye medlemmer.

Må jeg på dette sted bringe en tak til de mange slægtsgårdsfolk, der sendte os hilsner til vort sølvbryllup i påsken.

Det har glædet os meget, at så mange medlemmer tænkte på os på vor store festdag. Tak allesammen.

Med venlig hilsen

Carl Martin Christensen

Tilmeldingskupon til
årsmødet 28.-29. maj 1994
findes på side 15.

Slægtsgårdsarkivet:

Landbrugsmuseet, Gl. Estrup, Randersvej 4, 8963 Auning,
tlf. 86 48 34 44, lokal 35 (onsdag 11-15)
fax 86 48 41 82

Arkivarer:
Ejgil Overby, »Klausholm«, Ansvej 12, 8620 Kjellerup,
tlf. 86 88 62 66

Aage Kirkegaard, Fløjstrupvej 29, 8900 Randers,
tlf. 86 49 43 03

Gård- og slægtsundersøgelser
Bo Johansen, Stevnsvej 46, Strøby Egede, 4600 Køge
tlf. 56 26 62 22 efter kl. 18

Else-Margrethe Ransy, Udbygade 19, 2200 København N.
tlf. 35 37 73 22 kl. 18-21 (fortrinsvis folketællinger)

Redaktion:

Ole G. Nielsen, Lundforlundvej 8, 4200 Slagelse,
tlf. 53 58 40 16

Nr. 310 udkommer omkring 20. juni. Stoff til dette nummer skal være hos
redaktøren inden den 20. maj.

Eftertryk tilladt med kildeangivelse.

Tryk: ROSTED BOGTRYK/OFFSET. 4200 Slagelse, tlf. 53 54 52 65

Program for årsmødet

Lørdag den 28. maj 1994

- Kl. 10.00 Formiddagskaffe og besøg hos Kate og Carl Martin Christensen, »Kaaregaard«, i Badstrup
- Kl. 12.30 Frokost på Fjeldsted Skovkro
- Kl. 14.00 Årsmødet åbnes officielt på »Hindsgavl Slot« i Laden
- Kl. 16.00 Kaffe i Hovedbygningen
- Kl. 18.00-24.00 Festriddag på »Hindsgavl Slot« i Laden

Dagsorden for årsmødet lørdag eftermiddag

1. Sang og velkomst
2. Valg af dirigent
3. Formanden aflægger beretning
4. Formanden for Slægtsgårdsarkivet, Henry Slemming, aflægger beretning
5. Formanden for bladudvalget, Peder Møller Frifelt, aflægger beretning
6. Formanden for udvalget for økonomiske og landbrugsmæssige sager, A. C. Winther-Hansen, aflægger beretning
7. Meddelelser vedr. Jens og Anna Jensens Fond
8. Beretningerne drøftes
9. Fremlæggelse af regnskab og budget
10. Valg
11. Valg af revisor
12. Mødested for årsmødet 1995 og 1996
13. Eventuelt

Søndag den 29. maj 1994

- Kl. 09.00 Morgenandagt i Middelfart Kirke
- Kl. 09.45 Afgang fra Middelfart
Vi kører med busser langs Lillebæltskysten og videre til Sønderby Bjerge, hvor vi besøger Laura og Poul Hviid, »Timesgaard«, og beser deres meget specielle og meget berømte have.
- Kl. 12.00 Afgang fra »Timesgaard«
- Kl. 12.30 Frokost på »Mågen« i Assens
- Kl. 13.30 Afgang fra Assens
Vi kører til »Lundegaard« ved Nr. Broby, hvor godsejer Jørgen Christensen fortæller om gårdens spændende historie og viser os sin private samling af gamle, driftsklare traktorer.
- Kl. 15.30-16.00 Fælles afslutning i haven på »Lundegaard«

Priser

Der skal på forhånd betales for deltagelse:

Frokost Fjeldsted Skovkro, lørdag, kr. 80,00 incl. 1 øl/vand
Æggekage og rygeost
Eftermiddagskaffe »Hindsgavl Slot« kr. 32,00.

Festmiddag på »Hindsgavl Slot«, kr. 338,00 (middag med tre retter, incl. et glas skænket hvidvin og kaffe). Fællesudgifter (underholdning og dans ved middagen, tryksager, porto m. m. kr. 50,00), ialt kr. 388,00.

Frokost på »Mågen« i Assens kr. 85,00 (dan-menu, 1 øl/vand og kaffe/the). Andel i fællesudgifter kr. 35,00, ialt kr. 120,00.

Hotellophold

Værelse på »Hindsgavl Slot« incl. bad og morgencomplet

Dobbeltværelse kr. 500,00

Enkeltværelse kr. 500,00

Værelse på »Strib Maritime Efterskole (elevværelser) incl. bad og morgencomplet

Dobbeltværelse kr. 300,00

Enkeltværelse kr. 275,00

Morgencomplet kr. 30 (hvis man bor privat).

Eventuelle afbud bedes meddelt sekretæren hurtigst muligt for at regning for ubenyttet værelse kan undgås.

Der er 2 campingpladser med hytter/campingvogne på Hindsgavl. Man bedes selv aftale på telefon 64 41 55 42, Hindsgavl Camping og telefon 64 40 13 81, Røjle Klint Camping.

Man bedes selv aftale overnatning hos bekendte medlemmer, men hvis man ønsker at foreningen formidler privat overnatning eller hvis man ønsker gæster, bedes det anført på tilmeldingsblanketten.

Buskørsel

Der vil blive arrangeret buskørsel til turen om søndagen og det anbefales at tage bussen, da lokale folk vil fortælle om, hvad der passerer. Pris kr. 60,00 pr. person.

Busen kører tilbage til Middelfart, hvor bilerne kan parkeres på havnen.

Bustur kl. 09.45 til 16.30.

Bus fra Sønderjylland med afgang søndag morgen, med start fra Ullerup kl. 07.00 og opsamling i Felsted og Rødekro. Pris kr. 100,00.

Bus fra Sjælland/Lolland Falster, fredag morgen, med opsamling, Slagelse, København, Køge, Sydsjælland, Falster og Lolland, efter aftale.

Man spiser på Spodsbjerg-Tårs færgen.

Medbragt madpakke eller for egen regning.

Fredag besøges Egelykke, Steensgaard og Tranekær på Lange-land, og der spises middag inden ankomsten til Strib.

Pris kr. 1470,00 incl. alle mødeudgifter.

Tillæg for enkeltværelse kr. 250,00.

Overnatning på Strib Maritime Efterskole.

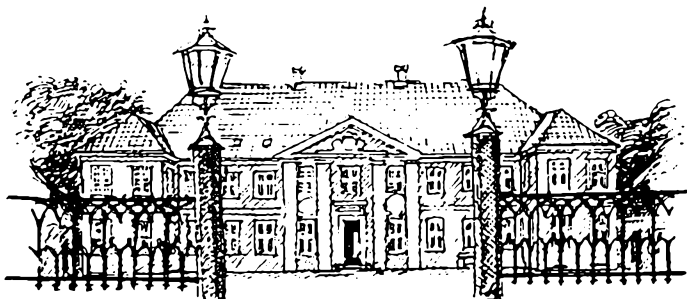
Busserne kører kun, hvis der er tilstrækkelig mange deltagere.

Hvis der er deltagere nok, vil foreningen gerne arrangere bus fra andre steder i landet.

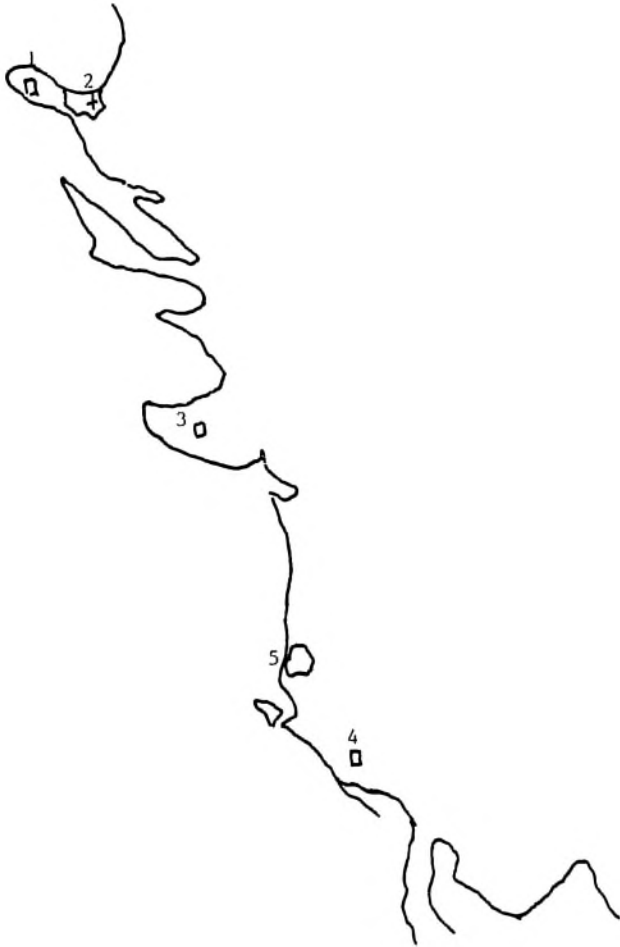
Det bedes anført på tilmeldingen, hvor man helst vil stige på, så laver vi en opsamlings/køreplan som passer til behovet.

Nøjagtigt mødested og tidspunkt meddeles senere.

Tilmelding til alle busser på tilmeldingsblanket.

Udflugten

1. Hindsgavl
2. Middelfart
3. Wedellsborg
4. Timesgaard
5. Assens
6. Lundegaard

Årsmødeudflugten bliver en meget smuk og interessant tur gennem det vestfynske landskab langs Lillebælt.

Dagen indledes i Sct. Nicolai Kirke i Middelfart, som var sognekirke for herskabet på Hindsgavl, hvorfra årsmødedeltagerne også kommer.

Derefter følger vi vejen langs kysten til Sønderby, hvor vi undervejs passerer herregården Wedellsborg.

I Sønderby Bjerge ligger slægtsgården Timesgaard, hvor Laura og Poul Hviid tager imod. Vi ser en kvæggård, et smukt hjem og en unik have. (Se side 8)

Frokosten vil derefter vente på os i Assens, og turen afsluttes med besøg på den gamle herregård Lundegaard ved Nørre Broby.

Her har godsejer Jørgen Christensen samlet 80 veterantraktorer og en del gamle landbrugsredskaber. Gårdens bygninger er for størstedelen gulkalkede bindingsværkslænger. (Se side 10)

Forturen

Fredag den 27. maj 1994

Kl. 07.00	Afgang fra København
Kl. 09.00	Afgang fra Helge Andersen
Kl. 11.15	Afgang fra Spodsbjerg Madpakke eller for egen regning på færgen
Kl. 13.00	Ankomst Steensgaard
Kl. 14.30	Ankomst Tranekær
Kl. 17.00	Afgang Tranekær
Kl. 18.30	Middag på en Kro
Kl. 21.00	Ankomst Den Maritime Efterskole i Strib

Lørdag den 28. maj

Kl. 08.45 afgang til Kaaregaard via Båring, Skamby kirke. Herefter følges årsmødeplanen.

Der er omklædning og hvil i Strib med afgang fra Hindsgavl kl. 16.30.

Søndag den 29. maj

følges årsmødesprogrammet

Kl. 18.00 Færge fra Tårs

Herregården Stensgaard på Langeland

Stensgaard er den danske herregård, som har været i samme slægts eje længst, nemlig siden 1577. Ved 350 års jubilæet i 1927 rejstes en obelisk foran hovedbygningen med ejernes navne.

Hovedbygningens nederste del blev opført i 1585, og i 1838 fik den en etage bygget på. Det var første gang i Danmark man byggede i »nygotisk« stil.

Nu er godsejer, hofjægermester V. Steensen-Leth ved at skaffe midler til opførelsen af et operahus.

Enighed og resultater

Ålborg Amts Landboudom og Slægtsgårdsforeningens Himmerlandskreds havde et vellykket og velbesøgt debatmøde i Skalborghallen den 22. marts.

218 betalende hørte repræsentanterne for forskellige landbrugsorganisationer udtrykke behov for samarbejde, og ikke mindst, samarbejdet skal give resultater.

Debatmødet i Skalborghallen mellem Steen Reventlow-Mourier, formand for Dansk Erhvervsbrug; Niels Busk, formand for Ålborg Amts Landboforening; Peter Thomsen, formand for Dansk Familiebrug; Peter Fallesen Ravn, formand for Danmarks Landboudom; Carl Martin Christensen, formand for Dansk Slægtsgårdsforening og Anders Stenild fra Landbrugets græs-rødder, var imødeset med spænding og forventning.

Forventning, fordi det er afgørende for landbruget at mærke sig som en enhed, da landbruget idag er for lille en befolkningsdel til at være splittet op på 3 fraktioner.

Spænding, fordi tidsskriftet Dansk Landbrug havde skabt uklarhed om mødet, ved at misforstå den udsendte pressemeddelelse, som var gengivet i nr. 308, side 5. Fordi der er lidt intern uenighed i landbrugets top, forsøgte »Dansk Landbrug« at overfortolke mødets hensigt, men det lykkedes ikke »Dansk Landbrug« at sætte dagsordenen.

Mødet var ikke et spørgsmål om personer i landbrugets top, men et møde om idéer og holdninger.

I den udsendte pressemeddelelse skulle man drøfte:

- 1) ejerformer i fremtidens landbrug
- 2) organisationsformer i fremtidens danske landbrug
- 3) miljø og etik - krav og muligheder i fremtidens danske landbrug.

I den indledende runde sagde **Steen Reventlow-Mourier** fra Dansk Erhvervsjordbrug: at fremtiden bliver vanskelig fordi:

- a. gældsprocenten er 3 gange så høj som i de andre EU-lande, fordi vi bl. a. betaler afgifter ved generationsskifte og vi betaler ejendomsskatter.
- b. EU-reformen og udbyttegradueringen der faldt.
- c. GATTs mængdemæssige begrænsninger vil koste dansk landbrug 2,2 milliard kroner.
- d. Dansk landbrug er et af de mest regulerede erhverv.

Steen Reventlow-Mourier så gerne en alternativ struktur i landbrugets organisation, hvor man kunne optræde samlet overfor politikerne, men hvor man også kunne skære i de fælles udgifter, da mange ting gøres flere gange, fordi der er tre organisationer.

Niels Busk fra den lokale - Ålborg Amts Landboforening, indledte med en gennemgang af sin forenings struktur, og understregede, at det lokale arbejde er det vigtigste. Busk mener, at ejerformen vil fortsat være selvejet i familien, og man skal ikke være bange for at de store brug kan finansieres ved aktieselskaber.

Landbrugets problem er, at vi har et bureaukratisk system, og landbrugets afsætning bliver en konkurrence - ikke mellem forskellige landes landbrug, men mellem staterne, for via statskasserne regulerer andre landes afregninger til landmændene.

Peter Thomsen fra Dansk Familiebrug sagde, at man i hans organisation ønskede mange familieejede landbrug, og vi har fået stor gæld, fordi vi har kasseret for meget. Afskrivningerne har været med til gældssætningen, og så er ejendomspriserne for høje.

Carl Martin Christensen, Dansk Slægtsgårdsforenings landsformand sagde, at fremtiden er færre ejendomme med større produktion og nogle store krav til kapital.

Kapitalen må skaffes, der hvor den er. I vore dage er det i form af pensionsopsparing. Der må vi hente den direkte eller indirekte, men der må aldrig herske tvivl om, hvem der driver

landbruget, altså hvem der bestemmer.

Deltids- og fritidsejendomme bliver der god plads til. Selvejet kan og skal bevares, men det kræver realistiske priser på jord, og det kræver nogle realistiske budgetter, som giver sikkerhed for den fremmede kapital.

Carl Martin Christensen fandt ikke, at antallet af landbrugsorganisationer er afgørende, men derimod spørgsmålet, om man har fælles interesser.

Problemet kom klart til udtryk i holdningen til hektartilskud i forbindelse med braklægningen. Her lykkedes det dansk landbrug at tale i munden på hinanden, og landboforeningerne delte sig midt over.

Den slags fremmer ikke forståelsen for landbrugets problemer, men jeg må retfærdigvis erkende, at man fandt fodslag i spørgsmålet om ejendomsskatterne, sagde Carl Martin Christensen, som derefter også nåede tredje emne: miljø og etik.

Der er brådne kar i alle erhverv, også i landbruget, men det er forkert at tro, at landmænd ikke er interesseret i at bevare den natur, de lever af.

Landbruget må stille krav om, at de godkendte pesticider der anvendes, er fuldt nedbrydelige, og kravet skal stilles til både fabrikanterne og de godkendende myndigheder. Der må aldrig herske tvivl om, at når vi sprøjter vore marker med et godkendt middel, så kan vi gøre det med god samvittighed, når man blot holder de foreskrevne regler.

Peter Fallesen Ravn, der er formand for Danmarks Landboudom sagde, at landboudommen vil have selvejet. Det er i orden, at det suppleres af andre ejerformer, men landbruget skal ikke være ejet af fremmed kapital.

Det vil være det letteste med kun en landbrugsorganisation, men med de mange holdninger der er i landbruget, er det en fordel, at der er flere, men de skal kunne samarbejde. Om etikken sagde Peter Ravn, at piner man jord og dyr, får man ikke noget ud af det. Skatter og afgifter hindrer generationsskiftet, og hvem er landboforeningernes ejendomskonsulenter loyale overfor? Det gamle medlem, der sælger - eller den unge landmand, der skal til?

Anders Stenild, Landbrugets græs-rødder fremhævede, at landbruget siden 1972 med renters rente har betalt 50 mia. kroner i ejendomsskatter, og det var han retfærdigt forarget over. Hobbylandbrugene - landbrugene under 17,6 ha grænsen, burde kobles fra i debatten, for det er landbrug, som ikke skal forsørges en familie.

Stenild forklarede også, at der årligt opkræves 860.000.000 kroner i ejendomsskatter. Heraf tager staten de 700.000.000 kr. og landbruget får 160.000.000 kroner.

Et af de temaer, der kom op på mødet var arealafgiften.

Reventlow-Mourier sagde, at han kunne acceptere arealafgiften, selvom han ikke ønskede afgifter eller ejendomsskatter.

Peter Thomsen var jublende tilhænger af arealafgiften, mens Carl Martin Christensen underede sig over den holdning, for det ville være bedre, om der blev opkrævet et kontingent, der kunne dække behovet. Når medlemmerne skal betale direkte, vil de være mere bevidste om, hvad de får.

Peter Ravn fremhævede, at når der er organisationsfrihed, må man sikre sig at alle betaler til de fælles områder, og ved ren kontingentbetaling, vil der være mange nassere. Anders Stenild fremhævede, at ingen andre erhverv har afgifter som landbruget.

Niels Busk ønsker brugerbetaling, for vi kan ikke i fællesskab betale for hinanden. Carl Martin Christensen supplerede med at sige, at ejendomsskatterne er geografisk ujævnt fordelt. Nord-sjælland har det som en meget stor plage, mens andre egne vest-på ikke mærker det som nogen byrde.

Et andet tema var direkte eller inddirekte valg til landbrugets ledelse.

Peter Thomsen sagde, at det kun skulle være de medlemmer, som møder frem, der skal have stemmeret. De medlemmer af familiebruget, som kun går hjemme i stalden og kun læser Landsbladet (bemærk, han sagde Landsbladet, og ikke landbrugsmagasinet!) de har ikke noget grundlag for at afgøre, hvem de skal stemme på.

Både Carl Martin Christensen, Peter Ravn og Anders Stenild gik ubetinget ind for direkte valg til landbrugets øverste ledelse.

Ejerformerne blev også drøftet

Alle vil beholde selvejet, men frykten for fondssocialisering var forskellig. Reventlow-Mourier var åben for andre ejerformer og forklarede, at det har vist sig, at selskabsformen hyppigst er brugt, når mindre håndværksmestre sætter landbruget ind i selskabet.

Peter Ravn og Peter Thomsen ville have et landbrug for næste generation, hvor man stadig er selvstændige, for landmænd skal ikke reduceres til lønmodtagere.

Anders Stenild ville pleje selvejet, det gør man også i andre lande.

Niels Busk erkendte at de lave afregningspriser var et problem for etablering, og foreslog, at ved at slette stempelafgiften for førstegangsetablerende, ville man lette lidt af omkostningerne.

Det synspunkt tilsluttede Peter Thomsen sig.

En af de mange fremmødte fremhævede, at deltidsbrugene betaler mere for foderstoffer end heltidsbrugene, og de betaler også for heltidsbrugernes gældssaneringer.

Om fremtiden sagde Anders Stenild meget klart: Det er toppen i landbruget det er galt med. Vi bliver mere og mere fattige, og det bliver vi ved med, så længe de vælger de landbrugsledere, som vi har.

Reventlow-Mourier sagde, at tanken om en organisation er teoretisk. For samles det hele, vil der blive nye fraktioner. Men der er behov for samarbejde mellem de tre organisationer og de to store producentforeninger.

Aftenen bød på en meget stor spørgelyst og debatten gik frem og tilbage, også om mere dagsaktuelle emner, men Carl Martin Christensen kunne dog slutte sine indlæg med at konstatere, at dette eksperiment er lykkedes, for uenigheden har ikke været større end man kan komme videre, og Dansk Slægtsgårdsforening vil indbyde til et møde senere på året, hvor man kan fortsætte drøftelsen.

OGN

Sct. Nicolai kirke i Middelfart

Årsmødeudflugten den 29. maj begynder traditionen tro med morgenandagt. I år har arrangørerne valgt Middelfart kirke, og det er et godt valg.

Årsmødet afholdes på den nedlagte herregård Hindsgavl, og der har været nære forbindelser mellem herregården og kirken.

De øverste stolestader i kirken er prydet med kong Christian den Fjerdes monogram, og de var forbeholdt den kongelige lensmand på Hindsgavl. Senere blev de herskabsstole for Hindsgavls ejere.

Middelfart kirke er viet til Sct. Nicolai eller Nicolaus. Denne helgen var de søfarendes beskytter, og derfor har mange søkøbstæder valgt ham.

Nicolaus blev også fangernes og skolebørnenes beskytter. Bedst kendt er han trods alt som børnenes helgen – han blev identisk med Julemanden – Santa Claus.

Middelfart kirke er bygget over en 400-årig periode.

Den første teglstenskirke blev bygget omkring år 1200, og kirkens nuværende dimensioner nåedes i 1660'erne.

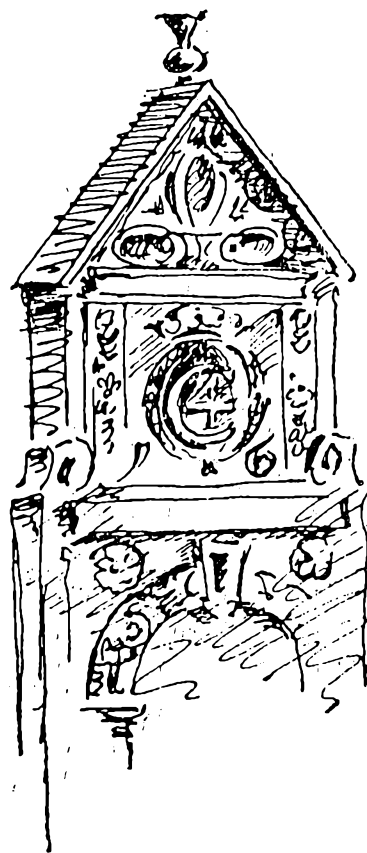
Koret omtales som overhævet i 1588, mens skibet først fik hvælvinger i begyndelsen af 1600-tallet.

Tårnet føjedes til omkring 1350, men først efter reformationen fik det den nuværende højde. Tårnets sadeltag har mod vest og øst kamgavle, mod syd og nord små kvistgavle.

Spiret på kirken blev opsat i 1885, da det middelalderlige messespir var blæst ned.

Det store kapel på kirkens sydside var oprindelig en del af kirkerummet, hvor der stod sidealtre. Efter reformationen i 1536 blev altrene fjernet og kapellet blev dåbskapel. I 1752 blev dåbskapellet nedlagt. Muren blev opført og amtsforvalter Leve og hustru fik her deres gravkapel. Der var en åbning fra kirken til kapellet, og deri sad den smukke smedejernslåge, som nu ses ved tårnudgangen. Lågen bærer ægteparret Leve's monogrammer. I midten af 1800-tallet blev kapellet offentligt ligkapel.

Våbenhuset er fra 1667. På nordsiden ses tre meget kraftige piller. Man har på et tidspunkt været ængstelig for, at Lillebælts stærke strøm skulle nedbryde så meget af kirkebakken, så kirken måtte understøttes.

Stolegavl fra herskabsstolen i Middelfart kirke. Her sad lensmanden på Hindsgavl, og senere de private godsejere. Ved årsmødet vil landsformanden med hustru tage plads i stolen.

Ligesom kirken i det ydre er smuk og spændende, så kan det samme siges om dens indre. Et treskibet kirkerum med harmoniske proportioner og udsmykket med fornemt inventar.

Altertavlen er fra 1650. Den er et rigt bruskbarokarbejde, antagelig skåret af den lokale snedker Hans Nielsen Bang. Altertavlen blev givet til kirken af borgmester Claus Matsøn.

Giver man sig tid til at studere altertavlens enkeltheder, ser man hele grundlaget for den kristne lære.

Nederst et lille relief af Jesu indstiftelse af nadveren. Derover det store alterbillede, som nu forestiller Jesus, der peger på et barn, og fortæller hvem der er den største i himmeriget. Derover tre englebørn.

Disse to malerier er malet af C. W. Eckersberg, og skænket til kirken af kong Christian den Ottende på foranledning af sønnen – kronprins Frederik, som da var guvernør (amtmand) på Fyn.

Øverst oppe sidder Kristus som verdensdommeren på en regnbue med jordkloden som fodskammel. Derunder de fire hebræiske bogstaver for den sande guds navn, der udtales Herren. De to malerier er naturligvis ikke oprindelige. Øverst har der været et englemaleri. Det ses i sakristiet. Det store billede må have haft en korsfæstelsesscene.

Passer dette, er linien lagt. Nederst nadverens indstiftelse – skærtorsdag.

Derover korsfæstelsen – langfredag. Så følger opstandelsen – påskemorgen.

Øverst Jesu genkomst – verdensdommen.

Foruden billederne i altertavlens midte, er der også betydningsfulde dekorationer på siderne.

Til højre står Moses med Lovens tavler – den gamle pagt. I medaillionen til højre for Moses, udtrykkes den gamle pagts håb. En kvindeskikkelse med anker og due – håbets symboler.

I venstre side står Johannes Døberen med korsstaven, han danner overgangen til den nye pagt, idet han peger på Kristus. På hans venstre side vises en kvinde med korset og alterkalken, der er troens symboler.

På toppen af altertavlen ses de fire evangelistfigurer: engel, løve, okse og ørn.

Døbefonden eller dåbsengelen er udført af billedhuggeren H. W. Bissen.

Prædikestolen er et renaissancearbejde fra 1596. Det er skænket til kirken af brødrene borgmester Hans Nielsen Bang og rådmand Rasmus Nielsen Bang.

Opgangen til prædikestolen og døren er først kommet til i 1675.

Prædikestolens motiver er Jesu fødselshistorie frem til hans dåb.

På opgangen kan man bl. a. se apostelen Simon Zelotes, der står med en sav, for ifølge legenden døde han ved at blive savet over.

Kirkeskibet »Neptun« blev i 1845 foræret til kirken af Marsvinejægerlavet. Det andet kirkeskib er fra 1837.

Kirken er rig på gravminder, og indtil 1853 var der kirkegård omkring kirken.

På nordvæggen står et reliefmaleri, der forestiller Lazarus' opvækkelse malet af Carl Bierring. I midten ses Jesus omgivet af Martha og Maria – Lazarus' søstre. Dette kunstværk var oprindeligt tænkt til en anden kirke som altertavle, men der fandt man ikke, at den faldt ind i stilen. For den, der uden forudsætninger betragter denne moderne altertavle i den smukke 1600-tals kirke, kommer man let til at tænke på en hund i et spil kegler!

Kirken har kalkmalerier, men en tolkning er vanskelig. Derimod er ribberne udsmykket med dekorationer.

I tårnrummets vestmur ses to hvalknogler. Det er underkæbens ben. De kommer fra en hval, der strandede på byens kyst for 300 år siden, og siden har disse hvalknogler hængt i kirken.

Middelfart kirke hører ikke til de mest berømte turistmål i landet, men der er meget at se på. Det er en meget smuk kirke, der venter på os søndag morgen.

Timesgaard

I Sønderby Bjerge ved Ebberup ligger Timesgaard. En smuk gård med en meget særpræget have. Årsmødeudflugten 29. maj bringer os til Timesgaard, men Slægtsgårdsforeningens medlemmer er ikke de første, som har beundret Laura og Poul Hviids slægtsgård, for da de fynske landboforeninger skulle vise Dronningen og Prinsen et forbilledligt fynsk landbrug, faldt valget på Timesgaard.

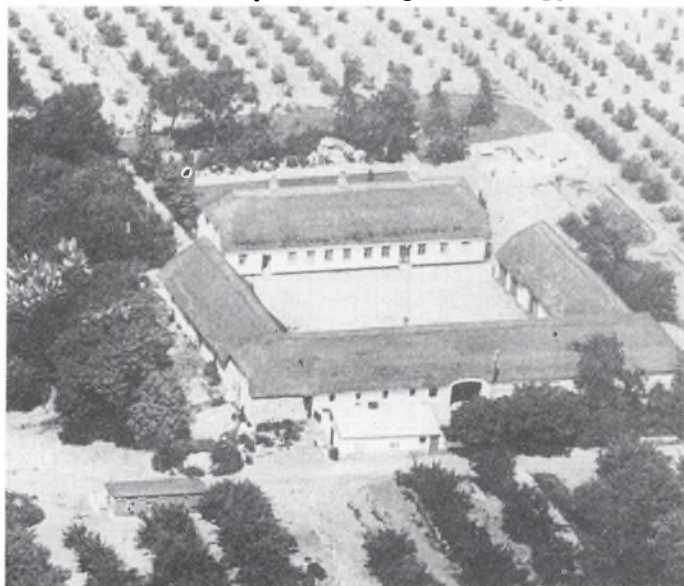
Parti fra haven. På broen står gård-ejer Poul Hviid flankeret af landsformanden Carl Martin Christensen og formanden for Fynskredsens - Hans Peter Madsen.

Timesgaard er en gammel slægtsgård, der tidligere lå i Sønderby by, men efter en brand i 1859 blev den flyttet ud på det sted, hvor den stadig ligger.

Det var en firelænget gård med stråtag. I 1980 brændte udlængerne, og gården fik sit nuværende udseende. I den forbindelse blev der også gjort mere ud af haven og omgivelserne i øvrigt.

Da Laura og Poul Hviid overtog gården i 1955 var der 37 tdr. land og 9 køer. I dag er der 170 tdr. land og 80 malkekøer.

Sønnen Arne Hviid ejer Flædekærgaard, som ligger 3 km fra

Timesgaard i 1930'erne

Timesgaard. Denne gård er på samme størrelse, men her er 400 grisesøer. En tredjedel af grise fedes op på gården. Endvidere passer Arne Hviid en nabogård på 130 tdr. land.

En anden søn » Ole Hviid - er ikke landmand, men har en gård på 45 tdr. land. Lægges familien Hviids jord sammen med det der iøvrigt drives fra Timesgaard og Flædekærgaard, så bliver det 700 tdr. land. Heraf er 180 tdr. land med sukkerroer.

I 1974 opførtes den nuværende løsdriftstald på Timesgaard til 75 køer af Rød dansk Malkerace. Beslutningen om dette byggeri og dermed besætningsudvidelsen blev truffet på grund af større optimisme ved EU-tilslutningen.

Udover lidt ensileret majs og valset hvede fodres køerne i vid udstrækning med biprodukter såsom amoniakbehandlet halm, ensileret sukkerroetop og sukkerroeaffald. Grovfoderet udfodres med en mixer fodervogn, hvorimod valset hvede og oliemager tildes individuelt i et computerstyret kraftfoderanlæg, således at tildelingen sker efter ydelse.

Malkningen foregår fra en malkegrav, og der er automatisk aftagning af malkekopperne.

Laura og Poul Hviid har skabt et enestående haveanlæg. Stensætning efter stensætning er kommet til. Det hele begyndte, da Lauritz Hviid i 1927 lavede stengrotten og 10 år senere opførte stenhøjen.

Den nuværende generation kan lide at gå i haven og pleje om den. Da omgivelserne så har givet mulighed for et utraditionelt anlæg, fik haveinteressen og fantasien lov til at blomstre.

Timesgaard er slægtsgården, der har været i slægten omkring 300 år.

I 1741 døde Christen Rasmussen, der først havde været gift med Kirsten Nielsdatter og derefter med Anne Andersdatter. Datteren af andet ægteskab - Kirsten Christensdatter blev gift

Timesgaard 1955, da Laura og Poul Hviid overtog den.

Efter hans død i 1792 sad hun med gården til 1822, da næste generation ved sønnen Jens Hansen Hviid (1791-1871) tog over. Han var samme år blevet gift med Karen Andersdatter (1801-1881) fra Bøgenbjerg i Voldtofte.

Det var i deres tid gården nedbrændte og blev flyttet ud på marken.

Fjerde slægtsled kom til i 1868 med sønnen Anders Jensen Hviid (1841-1894).

Han var i 1866 blevet gift med Mette Hansen fra Dreslette (1845-1928).

Femte generation fulgte i 1917. Det var sønnen Lauritz Diderich Andersen Hviid (1885-1950). Hustruen var Maren Jørgensen fra Flemløse (1894-1966). Og det var dem, der begyndte på den unike have med stensætningerne.

med Hans Pedersen Hviid. De fik fæstebrev på gården 23. juni 1762 fra Brahesborg gods. Hun døde tidligt og Hans Pedersen Hviid giftede sig i 1778 med Kirsten Larsdatter fra landsbyen.

Nuværende generation på Timesgaard - Laura og Poul Hviid fik skødet 1. januar 1955, og gården er i deres tid ændret totalt.

Det har dog ikke kun været jord, køer og have.

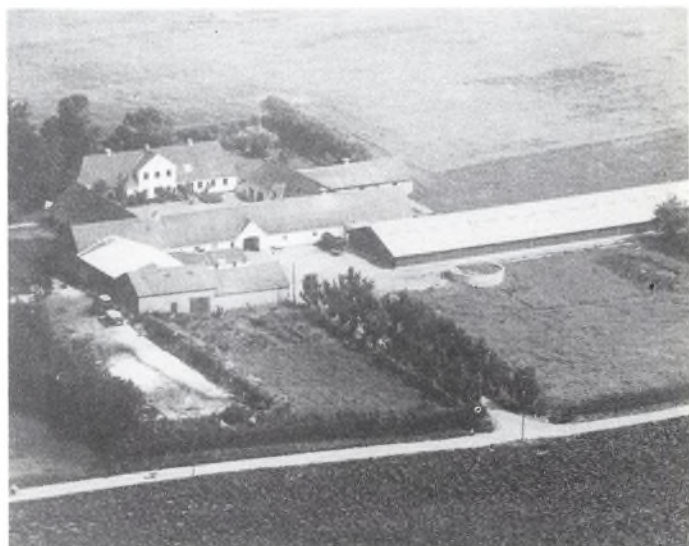
Poul Hviid har været vælgerforeningsformand, og medlem af skolenævn, skolekommission og menighedsråd.

Han har været formand for mejeriet »Enghave«, formand for Båg Herreds landboforening og i hovedbestyrelsen for Fyn Andels Foderstofforretning.

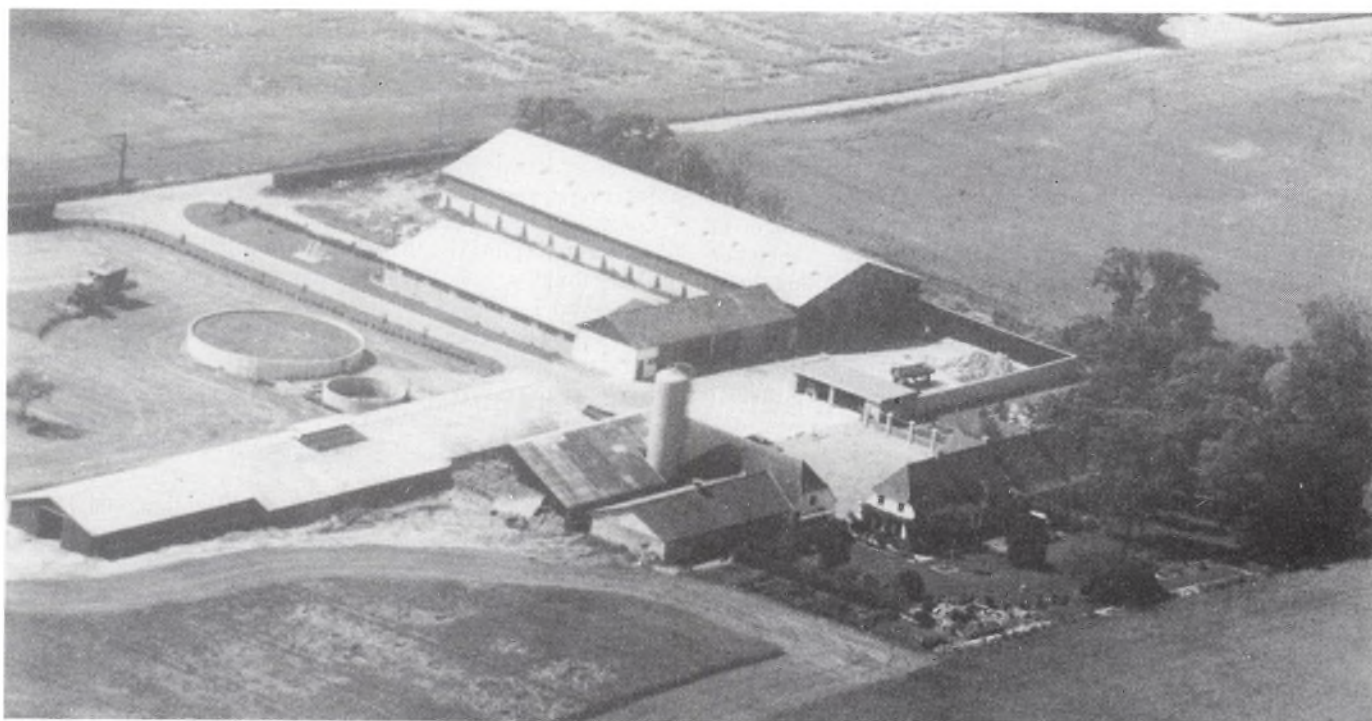
Poul Hviid er stadig formand for Olieselskabet Danmark, i bestyrelsen for Dalum Landbrugsskole og for Østifternes Haveselskab.

Det der venter årsmødedeltagerne på Timesgaard er et smukt hjem, en enestående have og et godt landbrug.

OGN

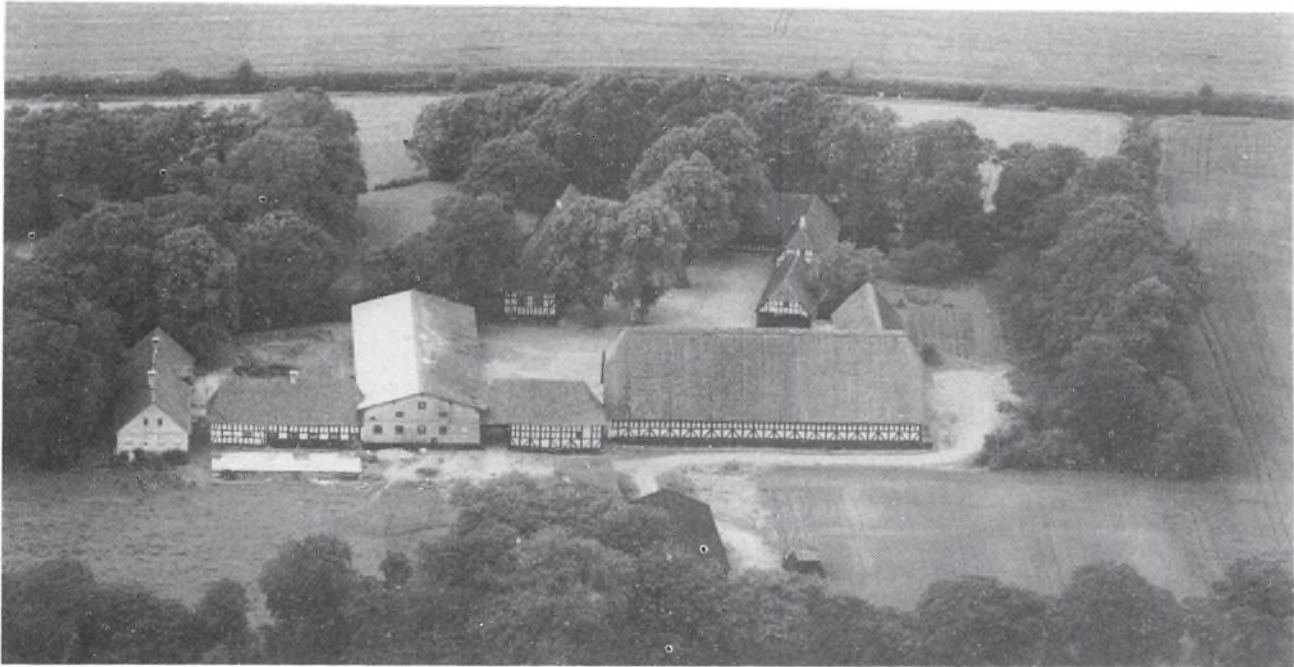
Timesgaard 1978, med de gamle udlængere og den nye kostald.

Timesgaard 1981. De gamle udlængere var brændt i 1980, og nye opført, samtidig med at der blev plads til at frilægge stuehuset.

Lundegaard

Midt mellem Odense og Fåborg ligger Lundegaard, der med sine gulkalkede bindingsværkslængger skaber et af landets mest charmerende herregårdsanlæg. På dette historiske sted slutter årsmødeudflugten den 29. maj.

Lundegaard er dannet ved nedlægning af landsbyen Lunde, og i slutningen af 1500-tallet ejedes den af Erik Venstermand og fru Alhed Norby, som solgte den til Ludvig Munk til Nørlund i Himmerland.

Ludvig Munk havde gjort en militær karriere, og derefter blev han lensmand i Norge. I 1577 blev han tillige statholder i Norge. Dette varede indtil 1596, da kong Christian den Fjerde fratog ham statholderembedet og forleningen.

Der havde længe været klager over Ludvig Munks forvaltning af embederne, der kendetegnedes ved systematisk plyndring og mishandling.

Han blev først idømt bøder og erstatninger, men slap dog senere for videre tiltale.

Foruden Lundegaard ejede Ludvig Munk Nørlund i Himmerland og Pederstrup på Lolland. I 1589 var han blevet gift med Ellen Marsvin. Han var 55 år og hun 17. Hun blev tvunget til ægteskabet med en mand af en rå og brutal karakter, som det er udtrykt et sted. I 1598 fødte hun datteren Kirstine Munk, der i 1615 blev gift med kong Christian den Fjerde.

Ludvig Munk døde i 1602 på Lundegaard, og enken styrede derefter godserne. Hun var både dygtig og energisk. Hun blev sin tids store godssamler. (Navnet Marsvin henviser dog til hvalen, der pryder hendes våbenskjold, og ikke det marsvin, der hamstrer.)

Ellen Marsvin og Ludvig Munk lod en ny hovedbygning opføre på Lundegaard. Den bestod af tre fløje i to stokværk med tårn, anlagt på et firkantet voldsted.

Denne renaissanceborg er revet ned, men den store, smukke bindingsværkslade med stråtag, som hun lod opføre i 1626, er bevaret.

Lundegaard gik i arv til datteren Kirstine Munk. Mest kendt er hendes datter Eleonora Christine, men en anden datter – Christiane, arvede Lundegaard. Hun var i 1642 blevet gift med en af landets mest indflydelsesrige mænd, Hannibal Sehested. Han mistede dog al ære og magt i 1651, og dermed også en del gods.

Lundegaard. Luftfoto fra o. 1990.

Af hovedbygningens tre fløje er den til venstre den egentlige bolig. Den midterste rummede mejeri og siden vaskeri med strygestue, mens fløjen til højre var indrettet til folkeværelser og til mødelokale for Lundegaard Stiftelses bestyrelse.

I forgrunden ses Ellen Marsvins lade fra 1636.

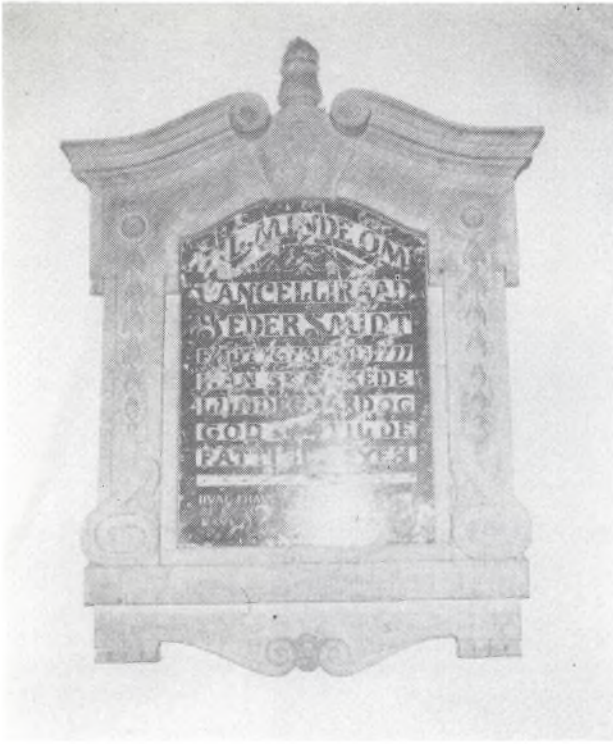
I 1664 mageskiftede Hannibal Sehested med Christian Urne til Ivarnæs (Wedelsborg). Han var gift med Anna Sophie Krabbe, og hendes arvinger solgte i 1702 Lundegaard til Peder Smidt.

Peter Smidt var født i 1673, som søn af Niels Hansen Smidt, der først havde været ridefoged over Københavns og senere Kronborgs len. Niels Hansen Smidt havde i 1669 købt Vejlevgaard, der var nabogård til Lundegaard. Hans to børn Else Cathrine og Peter Smidt arvede Vejlevgaard, men da hun blev gift med kommerceråd Lorentz Petersen, købte hun broderens halvdel, og istedet købte Peter Smidt så Lundegaard.

De bygninger, som Peter Smidt overtog var hovedsagelig de samme, som Ellen Marsvin og Ludvig Munk havde opført. Hovedbygningen erstattede Peter Smidt med to bindingsværksfløje over høj kælder, og disse udgør stadig Lundegaards hovedbygning.

Peter Smidt forblev ugift. I 1709 fik han kongens tilladelse til at oprette et højt ejendommeligt testamente. Lundegaard skulle med sine 412 tdr. hartkorn tilfalde søsteren Else Cathrine, og efter hendes død datteren Annike Petersen, men han bestemte også, at ingen af de to damers mænd under nogen omstændigheder måtte få den mindste indflydelse på godsadministrationen. Hvis de gjorde det, skulle godset og gården være hjemfalden til de fattige i landet, og når søsterens arving døde, skulle Lundegaard ligeledes tilfalde de fattige »saa mange deraf kand hafve deris rigelige Oppendtholdt til Nødtørft aarlig.«

En forvalter skulle forestå gård og gods tillige med biskoppen,

Legatstifteren Peder Smidts mindetavle i Nørre Broby kirke.

provsten og to præster. For der kunne blive noget at arve, skulle gælden betales. Hans søstre Margrethe Klingenberg og Mette Rosenmeyer skulle henholdsvis have 1000 rd og 300 rd. Nørre Broby kirke, hvor han skulle begraves, skulle have et par lysestager, et alterklæde af rødt fløjel og grønt fløjel til prædikestolen. Endelig skulle 500 rd blive stående i gården og renten deraf årlig udbetales til otte forarmede gårdmænd i Nørre Broby sogn.

Kancelliråd Peter Smidt døde i 1711. I henhold til testamentet tiltrådte søsteren Else Cathrine Smidt godset, på hvilket der

hvilede en gæld på 8.075 rd, som hun skulle afbetale sammen med den gæld, der var fremkaldt ved broderens begravelse, ialt 10.591 rd. Det viste sig umuligt for hende at efterkomme testamentets krav på dette punkt. Gælden voksede tværtimod så stærkt, at den i 1740 var oppe på 16.550 rd. Samme år døde hun og Lundegaard tilfaldt datteren Annike Petersen, som testamentet havde bestemt.

Annik Petersen var gift med generalløjtnant Adolph v. Neuberger, som foruden at være en dygtig officer også var en human godsejer. Han døde i 1749 og hun i 1752. Det var da lykkedes ham at bringe gælden på Lundegaard ned til 4.100 rd.

Da de var barnløse, var tidspunktet kommet, hvor Lundegaard efter testamentets bestemmelser skulle »saalenge Verden staar tilhøre de fattige i Fyn.«

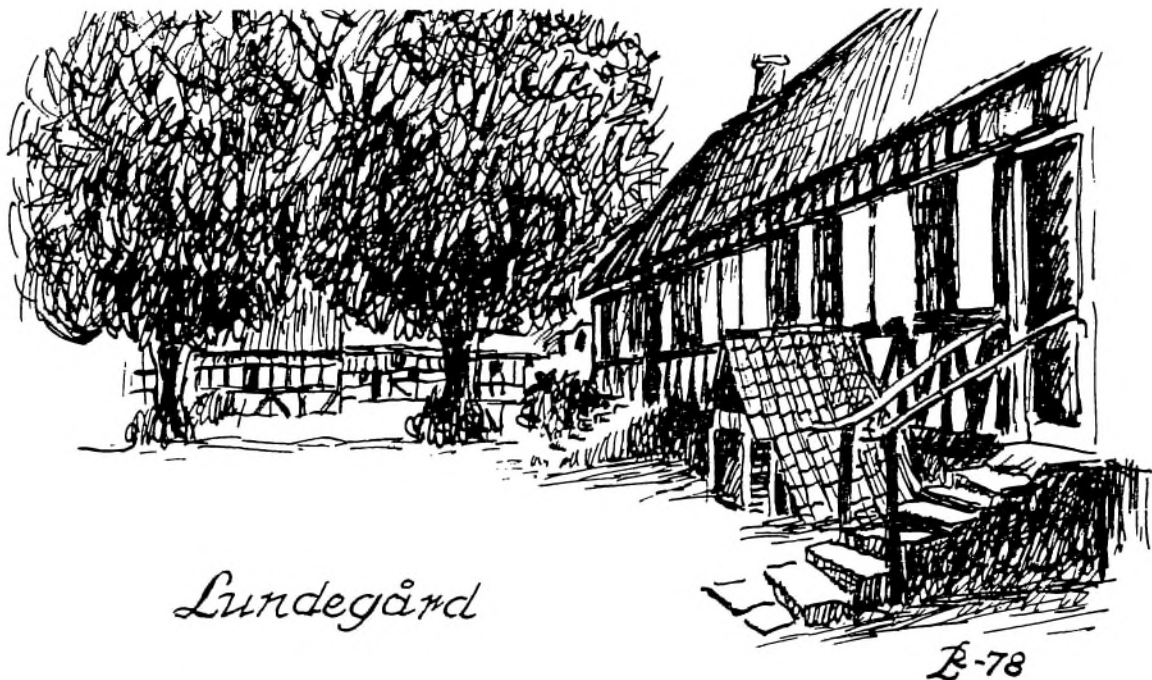
Den første uddeling fandt sted i 1754, hvor der til 44 ansøgere blev uddelt 810 rd. I de første år gik det godt for stiftelsen, men kvægpesten medførte at hele kreaturbesætningen døde, og forpagteren dermed ikke kunne svare nogen afgift. Fæstebønderne led også hårdt, og derfor kunne man ikke svare nogle portioner i midten af 1760'erne. Men økonomien kom på fode igen, kornpriserne steg, forpagtningsafgiften kunne forøges, og stiftelsen levede op til sit formål.

Landboreformtiden satte sit præg på Lundegaard. Amtmand Buchwald fik gennemført udskiftningen i årene 1789-1796 og han fik bestemt hoveriet. I 1805 kom idéen om at sælge bøndergodset fra, men kancelliet mente, det ville være bedre at lade hoveriet erstatte af en pengeafløsning, så planerne om salg blev ikke til noget.

Efter flere tiltag lykkedes det i 1862 at få gang i salget af bøndergårdene. Det viste sig imidlertid at blive meget gavnligt for stiftelsen. Kapitalen voksede fra 25.128 rd i 1856-1857 til 161.279 rd i 1864-1865. Dette betød også noget for uddelingerne til de fattige.

I 1855 havde stiftelsen uddelt 2.661 rd til 190 nydere, mens den i 1869-1870 kunne uddele 13.493 rd til 551 nydere. I 1875-1876 blev det til 33.640 kr. til 713 nydere.

Bestyrelsen for Lundegaard Stiftelse besluttede i 1963 at få justitsministeriet til at omstøde Peter Smidts testamente. Det vil kræve meget store investeringer at modernisere gården, så den kunne føres videre med forpagter. Både hovedbygning og

Lundegaards hovedbygning med Ellen Marsvins lade i baggrunden.

Peder Smidts hovedbygning fra begyndelsen af 1700-tallet, udgør et sjældent herregårdsmiljø, som årsmødedeltagerne kan glæde sig til.

avlsgård trængte hårdt til en grundig istandsættelse, og driften af landbruget måtte mekaniseres.

Justitsministeriet gav tilladelsen og 1. april 1964 købtes Lundegaard af inspektør Jørgen Christensen, Egebjerggaard.

Da Lundegaard blev solgt til godsejer Jørgen Christensen, beholdt Stiftelsen skoven, men den er nu afhændet til Wefri A/S (Wedellsborg og Frisenborgs skove).

Lundegaard Stiftelse eksisterer stadig, det er ren kapital, men stifterens ånd er bevaret. Fonden yder støtte til ældre og syge til uddannelse for hjemmehørende i Fyns Stift.

Alle højere uddannelser efter HF/Studentereksamen kan komme i betragtning. Kontorchef H. Rüdger, Fyns Stiftamt oplyser, at Lundegaard Stiftelse årligt uddeler mere end en million kroner.

I 1930 forpagtede P. Illum Hansen Lundegaard og det oplyses, at gården da havde 80 malkekøer og 50 stk. ungkreaturer af rød dansk malke race, der fornyedes ved indkøb af tyre. Den gennemsnitlige mælkeydelse pr. ko var ca. 3.000 kg med 4,05% fedt.

Der var 12 arbejdsheste og 3-4 plage af eget tillæg. Desuden anvendtes én traktor. Svinebesætningen var på 14 søer og der leveredes ca. 300 slagtesvin om året. På Lundegaard var 200 høns, 70 gæs og en del kalkuner.

Da godsejer Jørgen Christensen overtog Lundegaard 1. april 1964 var den tom. Ikke et dyr, ikke et redskab.

Indtil 1971 havde gården en besætning af søer og fedesvin, men siden da er der tale om ren planteavl.

Der dyrkes byg, hvede og rug. Der hører 14 ha sukkerroer til Lundegaard, og så dyrkes der kartofler til kartoffelmelsfabrik.

Tidligere har der også været konserverværter.

Sønnen Claus Christensen forpagtede i 1992 Lundegaard og har selv en gård i Langsted ved Tommerup. I alt dyrker Claus Christensen 220 ha.

Lundegaards gamle længer er ikke anvendelige til moderne landbrug. Miljøministeriet har lejet Ellen Marsvins lade, hvor der opbevares gamle materialer til fredede bygningers vedligeholdelse.

I hestestalden, der ikke er meget yngre end laden, står gamle traktorer, og det samme gælder for kostalden.

Kostalden er opført af gule sten med trempel, og den er også fyldt med veterantraktorer og landbrugsredskaber.

Godsejeren fortæller, at den udvikling, som han har været igennem, har skabt interessen for traktorerne og redskaberne. Da han holdt op med at have svin, fik han tid til interessen for traktorerne, og det vil være tomt, kun at have trækraften, så derfor også redskaberne.

De 80 traktorer har Jørgen Christensen selv sat i stand, eller er i gang med det.

Et stykke fra gården er opført et nyt maskinhus, hvor de i driftmæssigt henseende brugbare traktorer, redskaber m.v. står.

Det årsmødegæsterne kan glæde sig til at se på Lundegaard er et miljø, som udgøres af den trefløjede hovedbygning i bindingsværk og avlsgårdens kompleks af overvejende bindingsværksbygninger. Ellen Marsvins lade og hestestalden med 1800 m² stråtag, er bygningshistoriske perler, som sammen med traktorerne og landbrugsredskaberne vil glæde de besøgende.

OGN

Jens og Anna Jensens Fond

udlåner penge til unge landmænds etablering af selvstændigt landbrug, både ved familiehandel og ved køb på det frie marked.

Ansøgninger kan fremsendes løbende og bliver behandlet på halvårlige møder.

Fonden yder også legater til unge landmænd under uddannelse. Legat er enten på 5.000 kr. eller 10.000 kr. Legaterne skal primært anvendes til studierejser i udlandet.

Ansøgning kan fremsendes hvert år inden udgangen af april måned, og vil blive behandlet i maj/juni måned.

Henvendelse til: **Carl Martin Christensen, Kaaregaard, Badstrupvej 39, 5485 Skamby**

Fra malkestol til borgmesterstol og fra borgmesterstol til malkestald

Verner Larsen, fhv. gårdejer og borgmester, men aktivt hovedbestyrelsesmedlem i Dansk Slægtsgårdsforening, har flere gange fortalt om sit begivenhedsrige liv, som han har givet samme titel, som denne artikel.

Her bringes et resumé af Verner Larsens foredrag.

Den erfarne landmand og politiker indledte med at sige, at uanset hvor han sad, så malkede han, først køerne – så skatteyderne!

Verner Larsen mener, at hans tid vil i eftertiden blive bedømt hårdt, men der kom også mange fremskridt og goder.

Verner Larsen indledte med at fortælle om sit hjem »Biltrisminde« ved Åsø i Herlufmagle sogn. I 1833 havde Lars Pedersen fået arvefæsteskøde på gården, og da han kom fra landsbyen Biltris i Hornsherred, fik han landsbynavnet som efternavn. Senere er dette navn også blevet anvendt ved gårdsnavnet.

Verner Larsen var fjerde generation på gården, som nu drives af sønnen Troels Larsen.

Verner Larsen fortalte, at han var blevet landmand mod sin vilje. Han havde regnet med, at den ældre broder skulle have overtaget hjemmet, men storebroderen kom i tømrerlære, og så hang Verner Larsen på den!

På landbrugsskolen erfarede han, at undervisningsmængden havde været for lille i landsbyskolen med undervisning hveranden dag. Efter opholdet på Sydsjællands Landbrugsskole kom Verner Larsen på Brejdablik Højskole.

Den politiske interesse blev dog først vakt i soldatertiden, der indledtes 18. juni 1945. Mange soldaterkammerater havde været frihedskæmpere, og i diskussionerne mellem disse, skabtes den politiske interesse.

Efter soldatertjenesten blev Verner Larsen medlem af Venstres Ungdom, og her lærte han, at man ikke må være politisk enøjet.

På et tidspunkt var Verner Larsen på tale som folketingskandidat. Men i 1954 blev han – 29 år gammel, opstillet til Herlufmagle sogneråd. Det blev indledningen til 36 års kommunalt arbejde.

I 1958 blev Verner Larsen også medlem af Præstø Amtsråd, 33 år gammel. Da han ikke var ejer af gården på det tidspunkt, betalte han ikke skat til amtet, og der faldt en bemærkning om, at Amtsrådet ikke var for drenge. Verner Larsen tilføjer, at det heller ikke er for piger!

I 1966-1970 var Verner Larsen sognerådsformand i Herlufmagle-Tybjerg-Aversø kommune, men efter kommunalreformen i 1970 blev det til en menig plads i kommunalbestyrelsen for Suså Kommune. Derefter fulgte 16 år som borgmester, indtil Verner Larsen valgte at gå med udgangen af valgperioden, der sluttede 31. december 1989.

Pladsen i amtsrådet beholdt Verner Larsen indtil 1978, og i den »borgmesterfri« periode 1970-1974 var han formand for amtets Undervisnings- og Kulturudvalg.

De mange år i politisk arbejde har medført mange engagementer i alle slags foreningsliv, herunder pengeinstitut og forsikringselskab. I 1986 blev det til en plads i Dansk Slægtsgårdsforenings hovedbestyrelse.

Verner Larsen har været glad for de mange år i politik, og sønnen Troels blev valgt til Suså kommunalbestyrelse fra nytår 1990. Han er iøvrigt ikke blevet landmand mod sin vilje, understreger Verner Larsen.

Til Biltrisminde hører 36 ha med 14 ha i forpagtning. Der er malkekvægsbesætning og dermed arbejde nok til både fader og søn.

Verner Larsen mener, at dyrene har det bedre i dag. Det er

nemlig en påstand, at de skulle have haft det bedre tidligere, hvor der manglede isolering og ventilation. Der var intet afløb fra græbningen og der var fugtigt.

Verner Larsen fortalte også om den kommunale forvaltning, som i 1954 blev udført af sognerådets formand – bistået af konen, og om nutidens administration.

Der berettedes også om skatteudskrivning og skatteberegning m.m.

Hele foredraget er en levende skildring af den kommunalpolitiske samtidshistorie, men også beretningen om landbrugets udvikling gennem de sidste 70 år.

OGN

NYT fra kredsene

Vestsjællandskredsen

Den 8. juni afholder kredsen sommerudflugt. Man mødes kl. 9.30 på Melbygården ved Kalundborg og bliver derefter vist rundt på Statoi. Derefter besøger man herregården Egemark og turen slutter hos NVE i Svinninge. Man kan også vælge at slutte på restaurant »Kærnen« i Svinninge.

Midtjyske Kreds

14. juni kl. 19.00 – aftenmøde hos hr. og fru Andreas Lund Jensen, »Høgstrup Østergård«, Karup. En gammel slægtsgård med højtydende s.d.m. besætning, hvorfra der sælges en del avlsdyr. Besøget arrangeres i samarbejde med Ringkøbingkredsen. (Se under denne).

25. juni kl. 13.00 – eftermiddagsmøde på den gamle herregård »Eskjær« i Salling. (Frakørsel v/ Grinderslev Kloster, lige efter Breum). »Eskjær« er et moderne stor-landbrug; 310 ha, 110 ha skov. Dyrehave med forskellige hjortearter.

Hovedbygningen er opført 1330-1761, restaureret 1984. Lbr-bygningen genopført efter brand 1980. Gården er beliggende i et naturskønt område, og drives med planteavl, svin og kødkvæg.

Efter besøget på »Eskjær« er der kaffe på restaurant »Dingle«, med efterfølgende ordinære generalforsamling, med sædvanlig dagsorden.

23. juli kl. 14.00 – Besøg på landbrugsmuseet »Gl. Estrup« og Slægtsgårdsarkivet, samme sted. Lederen her – Eigil Overby – er medlem af bestyrelsen for Midtjysk kreds. Overby vil blive meget glad for gamle eller nyere luftfotos af gamle (slægts)gårde, men også andre arkivalier i slægtsgårdsregi har interesse.

Turen arrangeres i samarbejde med Ringkøbing kredsen, og gennemføres i egne biler.

Jens Kr. Nielsen
Niels Klode

Himmerlandskredsen

Kredsen afholder i år sin generalforsamling på Hadsund egnen, nærmere i Bramslev Bakker onsdag den 18. maj kl. 20.00.

Optakten til mødet bliver en køretur i private biler langs den dejlige Mariager Fjord.

Vi mødes ved Oue Kirke kl. 19.30, herfra kører vi til Stinesminde igennem Hølet til Klejtrup Sø og derfra til de kønne Bramslev Bakker, en hel fantastisk naturoplevelse. Efter generalforsamlingen bliver der foredrag af formanden for foreningen til Landsogdenes bevarelse, lærer Barbara Ditlev, Nørager.

Torsdag den 9. juni kl. 19.00 er kredsen inviteret på fabriksbesøg hos K.E.W. i Hadsund, her fremstilles alt indenfor renseteknik.

Til dette arrangement er tilmelding nødvendig, idet K.E.W. vil være vært ved en kop kaffe. Tilmelding på tlf. 98 38 50 36 eller 98 35 16 03 inden den 6. juni.

Bestyrelsen

Haderslevkredsen

Forårsmødet blev afholdt den 10. marts på Tørning Kro.

Først afvikledes generalforsamlingen, hvor kredsformanden Elise Jensen omtalte de aktiviteter, der havde været, og så derefter fremad, idet hun sagde: »De unge i landbruget er fagligt dygtige, men de skal passe på, at de kun er faglige, man skal tage tiden til det andet!«

Efter generalforsamlingen talte landsformanden Carl Martin Christensen om foreningens medlemspotentiale og om de bestræbelser, der er igang, for bedre samarbejde mellem landbrugsorganisationer.

Det var blevet tid til kaffen, og derefter holdt lektor Jørn Buch, Haderslev foredrag om Grænseforeningen og om de historiske problemkomplekser, som grænsepolitikken har været. Jørn Buch er en oratorisk oplevelse, og han har en meget detaljeret viden om sin landsdels historie. Han sagde bl. a.:

Dansk politik fra 1864 til 1955 har været: aldrig at tale Tyskland imod. Det var heller ikke den danske regering, der tog det sønderjyske spørgsmål op i 1918, det var det tyske rigsdagsmedlem H. P. Hanssen, Nørremølle.

Første Verdenskrig sluttede med den franske kommandofred istedet for USAs politik om folkernes selvbestemmelsesret.

Alle andre grænser er lagt efter sejrherrens præmisser, men den sønderjyske grænse er den eneste grænse i verden, som er lagt efter folkernes medbestemmelsesret.

Grænsen blev lagt af Nordslesvigerne. Det er ikke en historisk grænse, for så havde det været Ejdern, men det er en sindelagsgrænse.

Hjemmetyskerne gav ikke op, men selvom der var et aktivt tysk mindretal i Nordslesvig, så forblev området det eneste, hvor Hitler ikke gik ind.

Hvad vil vi i Sydslesvig?

Og formanden for Grænseforeningen, lektor Jørn Buch gav svaret: støtte sindelaget. Det er den kulturelle samhørighed, som er Grænseforeningens hovedopgave.

Ved afstemningen i 1920 skulle man ikke vælge mellem sult eller spæk, men mellem et nyt demokrati, som Weimarrepublikken var, eller et konservativt samfund uden særlig sociallovgivning, som Danmark var dengang. Derfor turde mange ikke stemme dansk.

Jørn Buch mener, at hele Danmark er ved at blive et grænse-land. I realiteten eksisterer pasgrænsen ikke, men der er en kulturel grænse.

Jørn Buch sluttede med at sige, at vi skal ikke blive hængende i historien, men vi skal heller ikke glemme historien.

ONG

Lolland-Falster kredsen

Torsdag den 17. marts 1994 afholdt kredsen medlemsmøde på institutionen »Fuglesang Refugiet« i Toreby på Lolland.

Efter at afdelingens formand Jens Peter Skov Jensen havde budt velkommen til de 40 deltagere fortalte forstander på refugiet, cand. theol. Jens Bøggild om Fuglesangs historie helt tilbage fra middelalderen. Der vides ikke ret meget om, hvornår den første gård blev bygget på stedet. I 1200-tallet var der bygget en fæstning på »Gammelholm«, men der er aldrig foretaget undersøgelser på stedet. Hverken museet »Falsters Minder« eller Maribo Museum har haft penge til sådanne. I 1300-tallet har ejendommen tilhørt Maribo Kloster. I slutningen af 1400-tallet blev der bygget en gård. I 1685 var ejendommen et krongods og Ryttergård. Efter Store nordiske Krig blev godset solgt til Abraham Lehn. I 1700-tallet blev de mange stendiger anlagt, hvoraf der stadig er 13-14 km tilbage. I 1764 blev den store have anlagt af en tysk slotsgartner Ludwig Mansa, som var på stedet i 20 år.

I 1818 blev Fuglesang overtaget af familien Neergaard, som har rødder tilbage i 1600-tallet, hvor de ejede Nedergård i Jylland, herfra stammer navnet. I 1780 blev to brødre Jens Bruun de Neergaard og Johan Thomas de Neergaard adlet, fordi de var gode agerdyrkere. I 1840 blev det gamle renæssancehus revet ned og en empirebygning opført, som i 1868-69 ombyggedes til den nuværende i nygotik. I 1885 blev Viggo Neergaard gift med Bodil Hartmann, som boede her i 70 år indtil sin død. I hendes tid var Fuglesang et meget kendt samlingssted for mange kunstnere. I 1947 blev godset med sine 3000 tdr. ld. overdraget til »Det Classenske Fideicommis«, og hovedbygningen har nu i 30 år været refugie, hvor man kan komme og nyde de smukke omgivelser, den meget smukke have og det store fredede område Skejden.

Efter at forstanderen havde fortalt om historien blev vi vist rundt i stuerne og indtog en kop kaffe.

Sluttelig foregik foreningens generalforsamling, hvor formanden Jens Peter Skov Jensen aflagde beretning om året 1993 og omtalte planerne for årsmødet i 1994 på Hindsgavl. Kassereren Knud Markersen gennemgik regnskabet, der balancerede med kr. 7.995,96 og udviste en beholdning på kr. 5.838,96. Der var ikke valg til bestyrelsen, idet alle var valgt i 1993 for to år og ingen af de nuværende bestyrelsesmedlemmer ønskede at fratræde.

Under eventuelt drøftede man forslag om at tage til Fyn for at besøge et kaktusgartneri og et blomstergartneri. Ingen andre forslag fremkom. Bestyrelsen arbejder videre med planerne.

Knud Markersen

Sjælland Syd

Slægtsgårdsforeningen »Sjælland Syd« har holdt generalforsamling, som i år var henlagt til Skelby Forsamlingshus.

Formanden Meta Larsen, Fakse omtalte i sin beretning bl. a. Dansk Slægtsgårdsforenings årsmøde, som i 1993 blev holdt i Slagelse. Meta Larsen kom i sin beretning også ind på foreningens kommende arrangementer. Den 18. maj besøger man Tybjerg Kontrolhønseri, spiser middag på Krebshuset, bliver vist rundt på Sorø Akademi og slutter hos Gudrun og Arne Nielsen, Knurvanggård.

Den 21. juni vil man på en eftermiddagstur besøge Nysø Gods og Annelise og Asger Jespersens slægtsgård i Sjolte.

Til bestyrelsen nyvalgte Poul Andersen, Lund i stedet for Knud Nielsen, Vallensved.

Efter generalforsamlingen talte tidl. borgmester Verner Larsen.

Tilmelding til Dansk Slægtsgårdsforeningens årsmøde på Vestfyn 28. og 29. maj 1994

Tilmelding kan kun ske skriftligt, gerne hurtigst muligt, til Slægtsgårdsforeningens kasserer og sekretær Inger M. Hansen, Bjerggårdsvænget 9, 2840 Holte, senest den 1. maj 1994, hvorefter deltagerliste m. m. vil blive fremsendt sammen med girokort til indbetaling af mødeudgifter.

Følgende deltagere tilmeldes (skriv tydeligt):

Stilling _____

Navne _____

Adresse _____

Telefon _____

Hermed bestilles (skriv antal)

_____ Frokost, lørdag

_____ Eftermiddagskaffe, lørdag

_____ Middag, lørdag, incl. fællesudgifter

_____ Frokost, søndag, incl. fællesudgifter

Hotel Hindsgavl Slot

_____ Dobbeltværelse med bad _____ enkeltværelse med bad

Strib Maritime Efterskole

_____ Dobbeltværelse med bad _____ Enkeltværelse med bad

_____ Morgenmad, søndag, Strib Maritime Efterskole

Busser

_____ Bus, søndagsudflugt

_____ Bus fra Sønderjylland med påstigning i _____

_____ Bus fra Sjælland/Lolland Falster med påstigning i _____

_____ Bus fra _____

_____ Vi kommer selv om der ikke bliver busmulighed.

_____ Slægtsgårdsemblem á kr. 20,00

Ønsker om privat overnatning og tilbud til gæster.

Ribe Amtskreds

Kredsen har holdt vintermøde med efterfølgende generalforsamling. Ved mødet talte ejendomskonsulent Anders Frederiksen om emnet »Generationsskiftet i landbruget«.

Ved den efterfølgende generalforsamling aflagde formanden Carl P. Jensen beretning om årets begivenheder.

Carl P. Jensen ønskede ikke genvalg, og nyvalgt blev: Aksel Mouridsen, »Sædding Storgård«, Nr. Nebel.

Bestyrelsen har senere konstitueret sig. Formand blev Ernst Plagborg, Plagborgvej 19, 7200 Grindsted, tlf. 75 32 04 12 og næstformand Peter Møller Frifelt, Tyndkærvej 7, 6823 Ansager, tlf. 75 24 30 87.

Kredsens sommeraftenstur bliver mandag den 4. juli hos Poul Jørgensen, Hvoliagervej 10, Ølgod.

Ringkøbing Amtskreds

Den årlige udflugt afholdes den 14. juni kl. 19.00. Vi besøger – sammen med Midtjyske Kreds – Martha og Andreas Lund Jensen, »Høgstrup Østergård«, Karupvej 21, Haderup. Efter besøget drikkes kaffe i Jens Jensens anlæg i Haderup. Herefter er der generalforsamling med sædvanlig dagsorden.

Sidste år måtte vi aflyse besøget på Gl. Estrup Landbrugsmuseum på grund af manglende tilslutning, derfor indbyder vi igen i år, sammen med Midtjyske Kreds, til at besøge museet og slægtsgårdsarkivet, lørdag den 23. juli kl. 14.00.

Bestyrelsen

Returadresse: Inger M. Hansen, Bjerggårdsvænget 9, 2840 Holte

Fattigdom og levealder

Fattigplejen i Danmark er ældgammel, og selv om den blev udøvet under vidt forskellige vilkår, så var det formodentlig kun under krigsforhold, at folk døde af hunger. Flere katolske klostre optog og forplejede krøblinge, syge og fattige.

Efter reformationen opfordrede biskopperne, bl. a. Peder Palladius, alle sognebørn til at betænke tiggere og stoddere og andre skrøbelige medmennesker med mad, tøj og penge. Nu var der ikke klostre som opholdssteder eller omkringgående munke til at gå tiggergang fra hus til hus – ligesom de ægte tiggere! Men den gæve biskop føjede dog til i sine formaningstaler, at før man hjælper de arbejdsløse tiggere, skal man overbevise sig om, at de kender de 10 budord. I året 1587 blev der ved en kongelig forordning pålagt præsterne pligt til at optegne alle elendige og nødtørftige sognebørn, ja, sådanne kunne endda få tildelt et tegn til at bære på brystet, så enhver kunne se, hvor de var hjemmehørende og at de havde ret til at drive omkring og tigge til livets ophold.

Betleriet var enormt i ældre tid, og myndighederne kunne ansætte en betlerfoged, fattigfoged eller stodderkonge til at holde udensofns tiggere borte. Stodderfogeden var forsynet med en stærk stok med jernpigge, og han kunne også være iført en slags uniform. Med høje råb og eventuelt stokkeslag skulle han jage fremmede betlere ud af sognet og til et andet sogn, hvor de risikerede samme behandling.

Sansen for at hjælpe de fattige og hjælpeløse krøblinge var til stede hos gejstligheden og landets mange godsejere og stormænd. I mange sogne oprettedes de såkaldte hospitaler, der kunne modtage fattige, hjælpeløse og vanvittige. Efter datidens forhold var bygningerne ikke dårlige, idet mange opførtes af granitsten, men ernæringen og hygiejnen var ringe, hvorimod ufreden kunne være stor.

Det er derfor forbavsende at konstatere, at beboere i hospitalerne blev gamle. Det er der nemlig dokumentation for. Den første folketælling foretoges 1787, og på det tidspunkt blev beboernes alder noteret ned. Her fremdrages nogle fortællende oplysninger om den nævnte tælling vedrørende fattighusenes beboere.

Fynsk fattighospital i Svanninge, nu privat eje.

Refsvindinge Hospital, oprettet af Knud Urne og frue, beregnet til ophold for fire fattige. Ved folketællingen rummede det dog seks personer, der alle angives som skrøbelige. Det var Ole Andreassen 73 år, Peder Madsen 80, Thomas Olsen 79, Frederik Sørensen 78, Lisbeth Thomasdatter 78 og Maren Hansdatter 88.

Aunslev Hospital, oprettet af Anne Elisabeth Haman, kunne rumme seks, men ved tællingen var der syv. Det var Lars Nielsen 76 år, Anne Rasmusdatter 89, Maren Larsdatter 85, Anne Rasmusdatter 80, Kirsten Hansdatter 72, Gertrud Madsdatter 88, Ane Larsdatter 72.

Øster Hæsing Hospital oprettet 1618 af herskabet til Arreskov. Det var beregnet til seks personer. Det var Anders Andersen 82 år, Maren Jørgensdatter 75, Christen Andersen 63, Mads Nielsen 47, Christen Jørgensen 84, Lars Rasmussen 80 og Mette Jørgensdatter 47.

Og endelig kan nævnes beboerne i et købstadshospital, ligeledes på Fyn. **Nemlig Faaborg**. Oprindelig oprettet af borgmester Jacob Jørgensen 1696, for otte borgerenker eller fattige borgere. Bygningen blev senere flyttet og nyindrettet. Her var ved folketællingen 1787 følgende beboere: Mette Christensdatter 60, Maren Rasmusdatter 62, Ellen Jacobsdatter 70, Maren Dichmann 80, Anna Pedersdatter 65 og Ane Madsdatter 86.

I nutiden kan det være vanskeligt at skønne om fortidens fattigpleje i hospitaler og fattighuse. For nogle var opholdet måske en tragedie, for andre en retningsplanke eller en nåde.

Mange hospitaler og fattighuse er revet ned, nogle fortjener at blive fredet. Enkelte store fattiggårde med tilhørende landbrug eller værksteder (arbejdsanstalter) er fjernet eller ombygget.

Der er meget lokalhistorie forbundet med fattigplejen i de enkelte sogne, og heldigvis har folkemindesamlingerne opmærksomheden henvendt på emnet og opbevarer erindringer og billeder fra de enkelte lokaliteter.

Edvard Andersen